

3.27 Sverige

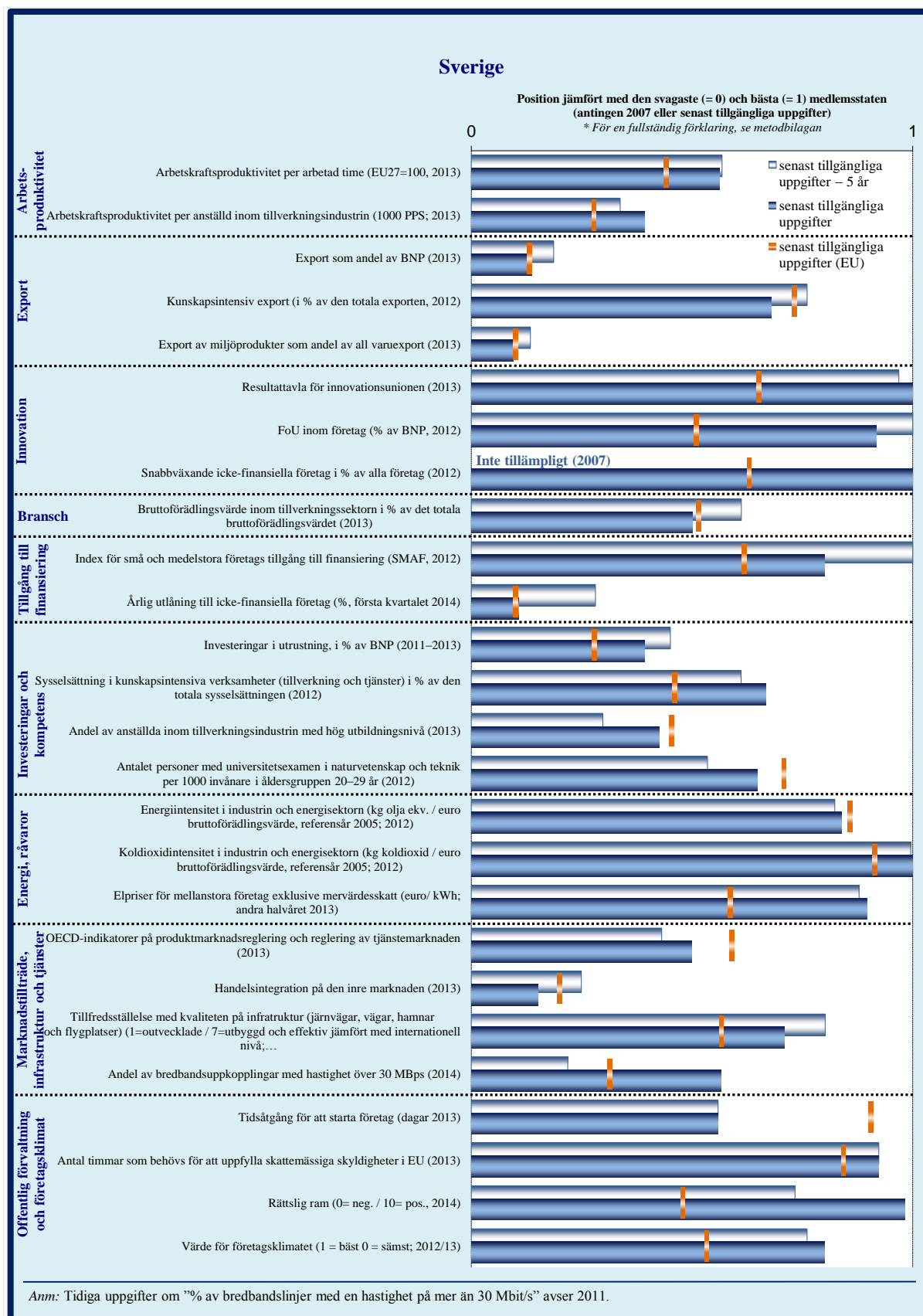
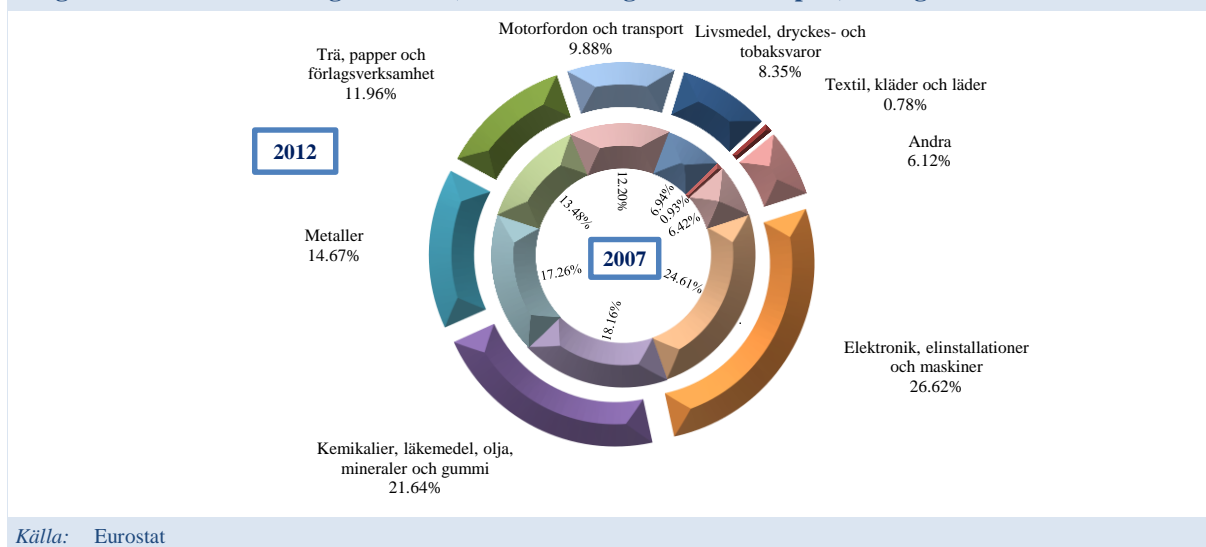

Diagram 3.27.1: Tillverkningsindustri (bruttoförädlingsvärde till baspris) Sverige

3.27.1 Inledning och ekonomin i stort

I Sverige är det fortfarande tillverkningsindustrin som till stor del agerar motor när det gäller att skapa produktinnovation, exportinkomster och välbefinnande, även om ekonomin i allt större grad håller på att förskjutas mot tjänstesektorn och en ökad integration av produkter och tjänster. Traditionellt sett har en stark tillverkningsindustri utgjort basen i ekonomin. Tjänstesektorn har dock ökat i betydelse och svarar numera för ungefär 65 % av ökningen av förädlingsvärdet. Över 60 % av alla företag är verksamma inom denna sektor. ⁽¹⁾

Den svenska tillverkningsindustrin är inriktad på kapitalintensiv verksamhet (t.ex. bearbetning av järn, stål, pappersmassa och papper), traditionella industriprodukter (t.ex. isolerad tråd och kabel och maskiner för allmänna och speciella ändamål), teknikintensiva produkter (t.ex. sändare och mottagare för radio och tv), kemiska produkter, läkemedel, bilar och transportmedel.

Sverige har en av de mest konkurrenskraftiga ekonomierna i världen, ett gynnsamt företagsklimat och en välfungerande offentlig förvaltning. Exportmarknaden är både stor och diversifierad och når långt utanför Europa. Förenta staterna är den fjärde största exportmarknaden. Exporten till Asien svarar för en allt större andel av exporten.

⁽¹⁾ SCB:s Företagsdatabas

3.27.2 Tillgång till finansiering

De små och medelstora företagen har god tillgång till finansiering. Det största problemet för svenska små och medelstora företag är att hitta kunder och endast 9 % av dem har problem med att få tillgång till finansiering (motsvarande siffra för EU i dess helhet är 15 %). Sverige ligger fortsatt över EU-genomsnittet när det gäller detta område. ⁽²⁾

En stor andel av de små och medelstora företagen (70 %) hade fått den finansiering de behövde 2013 (motsvarande siffra för EU i dess helhet är 65 %) och endast 8 % av de sökande hade fått avslag (motsvarande siffra för EU i dess helhet är 13 %). Endast 17 % av de sökanden som ingick i enkäten hade använt sitt senaste lån till sitt rörelsekapital, vilket visar att majoriteten av företagen har tillräckligt med interna medel eller har ett kassaflöde som är tillräckligt för att finansiera den löpande verksamheten. Bankerna anses i allmänhet ha varit mer villiga att tillhandahålla finansiering till små och medelstora företag än under tidigare år (+4 %) och leverantörerna att ha varit mer villiga att tillhandahålla handelskrediter (+3 %). Finansiering med eget kapital har använts av 12 % av de små och medelstora företagen, vilket är en väsentligt högre siffra än EU-genomsnittet (5 %). Utsikterna ser goda ut när det gäller tillgången till finansiering för de små och medelstora företagen och man kan förvänta sig en

⁽²⁾ 2013 SMEs' Access to Finance Survey, Analytical Report (enkät om tillgång till finansiering för små och medelstora företag (Safe)), Europeiska kommissionen den 14 november 2013.

ökning av tillgången med 5 % när det gäller banklån, med 3 % när det gäller handelskrediter och med 4 % när det gäller finansiering med eget kapital. ⁽³⁾

Det har funnits riskkapital att tillgå under det senaste decenniet, dock huvudsakligen för högteknologiska investeringar. Det har varit svårare att få finansiering till investeringar på områdena ren teknik och biovetenskap och efterfrågan på riskkapital till nystartad verksamhet har i allmänhet varit större än utbudet.

ALMI Företagspartner är den största statliga aktören i Sverige när det gäller att hjälpa små och medelstora företag att få tillgång till finansiering. Denna aktör slogs samman med Innovationsbron 2013 som är specialiserad på såddkapital till innovativa företag. ALMI har 40 kontor över hela landet. Organisationen erbjuder lån (mikrolån och affärlån), riskkapital, rådgivning och inkubation till små och medelstora företag. Innovationsbrons expertis har nu införlivats i organisationens riskkapitalverksamhet.

ALMI förfogar över 550 miljoner euro till finansiering av små och medelstora företag. Ungefär 20 % av alla nystartade företag i Sverige vänder sig till ALMI. Under 2013 uppgick den nya utlåningen till de små och medelstora företagen till 220 miljoner euro, varav den största delen gick till handelssektorn. ALMI erbjuder lån till företag där risken anses vara hög. Räntan är högre än den genomsnittliga bankräntan för att kompensera för den högre risken, vilket förklaras av att dessa lån utgör ett komplement till lån på den privata marknaden. Tack vare dessa lån kan dock även sådana småföretag som inte kan få lån någon annanstans finansiera sig.

Industrifonden, som är en stiftelse bildad av staten 1979, är en annan viktig investerare i ägarkapital på marknaden. Den investerar inom många olika branscher (t.ex. hälso- och sjukvård, läkemedel, medicinteknik, ren teknik och material) inom de tre huvudområdena biovetenskap, teknik och industriell tillväxt. Industrifonden är en långsiktig minoritetsinvestorare (15–40 %). Dess verksamhet drivs på kommersiella villkor och alltid i partnerskap med entreprenörer och andra investerare.

⁽³⁾ Ibid.

3.27.3 Innovation och kompetens

Innovation

Enligt de senaste siffrorna från SCB för 2011 uppgick utgifterna för FoU till 118 miljarder SEK, dvs. 3,39 % av BNP. Detta innebär att Sverige ligger på fjärdeplats bland OECD-länderna när det gäller utgifter för FoU, efter Israel, Finland och Sydkorea.

I den forsknings- och innovationsproposition som lades fram i oktober 2012 anges prioriteringarna för perioden 2012–2016. Det övergripande målet för denna proposition är att höja kvaliteten på forskningen, att investera i områden som är viktiga för näringslivet och att stärka kopplingen mellan investeringar i FoU och ekonomisk tillväxt. Det ges ökade anslag till forskning och forskarutbildning. Basanslagen till universiteten är konkurrensgrundade och sker på grundval av kvalitetsindikatorerna publiceringar och citeringar samt externa medel för forskning. Industriforskningsinstitutet stärks följaktligen, vilket bidrar till att stärka näringslivets konkurrenskraft. Dessutom har strategiska innovationsområden bildats inom vilka t.ex. företag, universitet, institut och den offentliga sektorn gemensamt kan utveckla innovationsprogram för att stärka konkurrenskraften och hitta lösningar på utmaningar.

I syfte att främja investeringar i FoU sänktes arbetsgivaravgiften med 10 % från och med den 1 januari 2014 för personal som arbetar inom FoU. Det har satts ett tak på 230 000 SEK per företagsgrupp och månad. Regeringen har dessutom övervägt olika förslag såsom uppehållstillstånd för utländska studenter så att doktorander från andra länder kan studera i Sverige (förslag från kommittén för cirkulär migration och utveckling). För att locka internationellt framstående forskare har Vetenskapsrådet fått ett anslag på 150 miljoner SEK 2013, vilket kommer att höjas till 250 miljoner SEK 2016.

Enligt resultattavlan för innovationsunionen 2014 ⁽⁴⁾ uppvisar Sveriges innovationssystem de bästa resultaten i EU, följt av Danmark, Tyskland och Finland. Dessa länder är ledarna när det gäller

⁽⁴⁾ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ius/ius-2014_en.pdf
http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ius/ius-2014-summary_sv.pdf

innovation och deras resultat ligger väl över EU-genomsnittet. Sverige uppvisar ett gott resultat i kategorin "öppna, utmärkta och effektiva forskningssystem". Innovationssystemet är öppet för samarbetet med utländska partner. Detta gör att forskarna har goda internationella kontakter och att forskningen håller en mycket hög kvalitet. I kategorin "företagsinvesteringar" leder Tyskland och Sverige totalt sett. Företagen i dessa båda länder investerar långt mer i innovation än vad de övriga medlemsstaterna gör.

Resultatet när det gäller innovation har förbättrats, men i långsammare takt än i många andra medlemsstater. Sveriges ledning över andra EU-länder när det gäller innovation har minskat från närmare 50 % år 2006 till 35 % år 2013.

De starka punkterna i det svenska innovationssystemet är

- naturtillgångar
- globala företag inom många sektorer
- tidigt införande av ny teknik
- effektiva och öppna styrelseformer
- god systemförvaltning

De viktigaste svaga punkterna i det svenska innovationssystemet avser

- beroendet av ett fåtal multinationella företag
- låg nivå på tillväxtambitionerna hos de små och medelstora företagen
- obalans mellan kunskapsskapande och kommersialisering (det behövs fler initiativ)

Upp till 70 % av all forskning, utveckling och innovation kan hänföras till företagssektorn. Den FoU och innovation som bedrivs utanför denna sektor sker främst vid högskolor och universitet. Ett fåtal stora företag svarar för en stor andel av den privata finansieringen – de tio största företagen bidrar med 55 % av det totala belopp som betalas av de svenska företagen. ⁽⁵⁾

AstraZeneca meddelade 2012 att företaget skulle lägga ner två av sina tre forskningscentrum i Sverige. För att kompensera för dessa nedläggningar har staten ökat sitt anslag till forskning och inrättat en

forskningsanläggning för storskalig protein- och genforskning, SciLifeLab i Stockholm och Uppsala, samt ett forskningscentrum i Södertälje. Man överväger dessutom ytterligare åtgärder.

Kompetens

Nivån på de grundläggande färdigheterna har försämrats sedan 2000 enligt internationella undersökningar, bl.a. OECD:s Pisaundersökning. Ett av de största problemen för Sverige är fortfarande att få in lågutbildad ungdom på arbetsmarknaden. ⁽⁶⁾

Pisaundersökningen 2012, som publicerades av OECD i december 2013, testar 15-åringars förmågor inom områdena läsförståelse, matematik och naturvetenskap. Ungefär 4 700 elever från 209 skolor deltog i papperstestet och 2 500 elever deltog i det digitala testet. De svenska 15-åringarnas resultat har försämrats inom alla de tre områdena läsförståelse, matematik och naturvetenskap jämfört med Pisaundersökningen 2009. De ligger nu på en nivå som är lägre än genomsnittet både för OECD och EU.

Till följd av Pisa-resultatet har den svenska regeringen bett OECD att genomföra en fördjupad analys av det svenska utbildningsväsendet. Denna rapport kommer att läggas fram under 2015. Regeringen har vidtagit flera åtgärder, bl.a. har man inrättat ett utbildningsvetenskapligt råd som består av experter från olika discipliner som pedagogik, ekonomi och medicin samt beslutat att inrätta ett skolforskningsinstitut under 2014. Det har även vidtagits andra åtgärder från och med 2011 och framåt, men dessa har ännu inte hunnit ge full effekt. Regeringen har vidare annonserat ett antal reformer och initiativ i sin vårbudgetproposition 2014 i syfte att åstadkomma ytterligare förbättringar.

Regeringen framhåller betydelsen av högre utbildning och yrkesinriktad högre utbildning genom att tillhandahålla ytterligare resurser och platser. När det gäller högre yrkesinriktad utbildning kommer antalet platser att ökas med fler än 3 000 heltidsekvivalenter under perioden 2013–2016. Man kommer även att ge ökade resurser till utbildningsprogram inom områdena medicin, tandvård och sjukvård.

⁽⁵⁾ Arbetsdokument från kommissionens avdelningar – Bedömning av 2014 års nationella reformprogram och konvergensprogram för Sverige.

⁽⁶⁾ New paths to innovation — Vinnova.

I budgetpropositionen för 2014 behandlas ungdomsarbetslösheten och ungas övergång från skola till arbetsliv. Jobbgarantin för unga ger stöd bl.a. i form av yrkesvägledning, handledning och arbetslivserfarenhet. Det finns även incitament för att få företag att ta emot lärlingar och ett bidrag för kostnadsersättning kommer att införas. Den nya lärlingsreformen innebär att lärlingarna får ekonomisk ersättning.

3.27.4 Energi, råvaror och hållbarhet

Energi

De tre största elleverantörerna till slutanvändare svarar för ca. 80 % av all producerad el. De flesta av de största vattenkraftverken är belägna i norr under det att efterfrågan till största del finns i de mellersta och södra delarna av landet. Ett välintegrerat system och vattenkraften gör att el är relativt billigt i Sverige. Ökade nätverkskostnader och skatter och avgifter har lett till en smärre nettoökning av elpriserna under de senaste åren.

För att skapa gynnsamma förutsättningar för utveckling av förnybara energikällor har 210 miljoner SEK anslagits till solcellsinstallationer fram till 2016 och 10 miljoner SEK per år till en ingående analys av vindkraftens inverkan på miljön.

Budgetpropositionen för 2013 omfattar ytterligare reformåtgärder som visar på vikten av att fordonsparken inte är beroende av fossila bränslen och att energisystemen klarar av att hantera förnybar elproduktion. Den innehåller även flera åtgärder för att förbättra energieffektiviteten.

Råvaror

Sverige är EU:s ledande järnmalmsproducent. Det övergripande syftet med den svenska mineralstrategin som antogs av regeringen 2012 är att stärka den svenska gruv- och mineralnäringens konkurrenskraft på ett långsiktigt och hållbart sätt. En viktig aspekt av strategin är att en rad olika offentliga organ, näringen och andra intressenter ska vara med och samordna frågor av strategisk betydelse för sektorn.

Det har förekommit en rad olika initiativ för att nå de grupper som gruv- och mineralnäringen samverkar med. Man har både från myndighetshåll och från näringens sida ansträngt sig för att få lokalsamhällen

delaktiga i planeringsprocessen i sådana fall där det kan vara särskilt svårt att förena skilda intressen. Som ett exempel kan nämnas att länsstyrelsen i Norrbottens län har börjat ta fram en vägledning för samråd och kommunikation mellan ren- och gruvnäring under tillståndsprocesser för prospektering och brytning. (7)

Hållbarhet

Sverige, Irland och Frankrike har den lägsta koldioxidintensiteten i EU. Sverige förväntas nå målet med en utsläppsminskning på 40 % till 2020, jämfört med 1990 års nivåer, vilket innebär att det stärker sin ställning som en av de medlemsstater som har det lägsta koldioxidutsläppet per capita.

Av all energi som förbrukades inom transportsektorn 2012 kom 12,6 % från förnybara energikällor. Utsläppen är emellertid höga i transportsektorn och de svarar för närmare 25 % av landets totala utsläpp. En statlig utredning har undersökt transportsektorns utsläpp och beroende av fossila bränslen i syfte att hitta "gröna" lösningar. Den supermiljöbilspremie som infördes 2011 ska uppmuntra till köp av miljövänliga bilar. En supermiljöbil är en personbil som uppfyller EU:s senaste avgaskrav och släpper ut högst 50 gram koldioxid per kilometer.

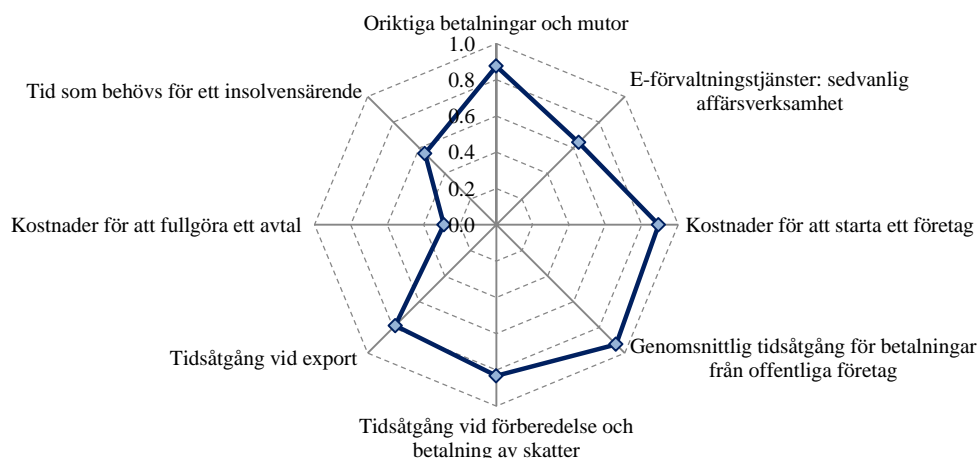
3.27.5 Marknadstillträde, infrastruktur och tjänster

Marknadstillträde

Business Sweden skapades genom en sammanslagning av Exportrådet och Invest Sweden (Myndigheten för utländska investeringar i Sverige). Denna organisation har till syfte att stärka bilden av Sverige som en attraktiv affärspartner, att underlätta för svenska företag att nå internationella marknader och att göra det möjligt för småföretag att växa internationellt. Man inrättade ett nytt program 2013 som ska ge stöd till företag som vill expandera utomlands. För detta ändamål har 100 miljoner SEK ställts till förfogande i form av affärsutvecklingscheckar för att köpa konsulttjänster och juridisk rådgivning. För att vara berättigat till detta stöd måste ett företag ha

- 2–49 anställda

Diagram 3.27.2: Den svenska offentliga förvaltningens allmänna profil

Anm.: Värdena anges på en skala där den bästa observationen (medlemsstat) får 1 och den sämsta 0.

Källa: Världsbanken *Doing business*, Intrum Justitia, OECD, Världsekonomiskt forum och Europeiska kommissionen

- en omsättning på minst 1 miljon SEK
- en samfinansieringsgrad på 50 %

Infrastruktur

Ökade anslag har getts till infrastruktur. Under perioden 2014–2025 kommer 522 miljarder SEK att gå till infrastruktur, vilket är en ökning med 20 % jämfört med föregående period. Närmare hälften av dessa medel kommer att användas till underhåll av befintlig infrastruktur. Man kommer att använda 281 miljarder SEK till att modernisera och utveckla infrastruktur. Betydande resurser har anslagits till järnvägssystemet och byggandet av järnvägsinfrastruktur för höghastighetståg. En del av det svenska järnvägsnätet är moderniserat till en nivå som är högre än de flesta andra järnvägsnät i EU när det gäller lastprofil och axellast. Sverige har de tyngsta reguljära godstågen i EU. Man planerar dessutom en utbyggnad av Stockholms tunnelbana.

3.27.6 Offentlig förvaltning och företagsklimat

Offentlig förvaltning

Den offentliga förvaltningen i Sverige anses vara välfungerande och uppvisar goda resultat när det

gäller förvaltningseffektivitet. ⁽⁸⁾ Ett av målen för det svenska programmet för att förenkla för företagen är att minska och förenkla rapporteringskraven. Meningen med principerna om att uppgifter endast ska behöva lämnas en enda gång och att det ska vara enkelt att lämna uppgifter är att företagen ska slippa lämna in samma uppgifter flera gånger tack vare att det i stället sker ett informationsutbyte mellan myndigheterna. Det ska vara så lätt som möjligt att lämna uppgifter. Den svenska regeringen vill förändra företagets vardag till det bättre. Tanken är att 2020 ska företagen normalt sett endast behöva lämna uppgifter en enda gång och till ett enda ställe.

Strategin för att förbättra företagsklimatet är inriktad på följande fem områden:

1. Lägre kostnader för företagen.
2. Enklare förfaranden för upphandlande myndigheter på regional och lokal nivå.
3. Uppföljning av förslag till regelförenkling från företagssektorn.
4. Bättre konsekvensutredningar.
5. Minskade och förenklade rapporteringskrav.

Det har startats ett antal innovativa program för att minska byråkratin för företagen, bl.a. de följande:

⁽⁷⁾ Evaluation and exchange of good practice for the sustainable supply of raw materials within the EU, mars 2014, CSES.

⁽⁸⁾ Europeiska kommissionens rapport från 2012 *Excellence in public administration for competitiveness in EU Member States* (som handlar om en välfungerande offentlig förvaltning som ett sätt att stärka konkurrenskraften i EU:s medlemsstater).

Förenklingsjakten täcker fyra branscher där företagen upplever att regelverket hindrar deras tillväxt, nämligen hotell- och restaurang, transporter, handel och tillverkningsindustri.

Förenklingsforumet gör det möjligt för kommunerna att föra en dialog med varandra och utbyta erfarenheter. Tack vare detta forum får kommunerna möjlighet att lära av varandra när det gäller de effekter olika lagar och regler får för företagen.

Förenklingsprogrammet innebär att kommunernas personal får utbildning i hur kommunerna kan göra livet enklare för företagen.

Företagsklimat

Enligt Världsekonomiskt forums globala konkurrenskraftsindex är Sverige en av världens mest konkurrenskraftiga ekonomier ⁽⁹⁾ och ligger på sjätte plats efter Schweiz, Singapore, Finland, Tyskland och Förenta staterna.

För närvarande är ledtiden för att starta en verksamhet 16 dagar enligt SBA Faktablad och 14 dagar enligt Världsbankens rapport *Doing Business*. Elektronisk inlämning minskar den administrativa ledtiden med i genomsnitt två dagar. Kontrollen av företagsnamn är en av de viktigaste förseningsorsakerna. De flesta företag lämnar tre namnförslag. Nästa steg är utvecklingen av ett it-redskap som kan kontrollera företagsnamn innan ansökan lämnas in så att startperioden kortas ned.

Den svenska regeringen tillsatte 2011 en kommitté med uppdrag att se över företagsbeskattningen. Denna kommitté lade fram sitt slutbetänkande i juni 2014. Bl.a. föreslås en begränsning av ränteavdragen och införandet av ett finansieringsavdrag.

Bolagsskatten sänktes till 22 % år 2013 (en aning under EU-genomsnittet) från att ha varit 26,3 % tidigare (över EU-genomsnittet). I januari 2013 infördes nya regler som minskar ränteavdragen för koncerninterna lån. Man vill på detta sätt undvika att företag använder sig av skuldsättning som ett medel till skatteflykt. Dessutom infördes ett investeringsavdrag i december 2013 som innebär att privatpersoner som köper andelar i ett nytt eller expanderande litet eller medelstort företag får dra av

hälften av anskaffningskostnaden (högst 650 000 SEK per person och år) i sin deklaration.

Enligt en första översyn av sänkningen av momsen för restaurang- och cateringtjänster 2012 har denna sänkning lett till 4 000 nya arbetstillfällen. Uppskattningsvis kostar varje nytt jobb 1 till 1,5 miljoner SEK. Man gör bedömningen att priserna har blivit lägre och att efterfrågan på restaurangtjänster ökat. Skatteverket rapporterar dessutom att denna momssänkning lett till 700 miljoner SEK i minskat skatteundragande. En mer djupgående utvärdering av momssänkningen är planerad till 2016.

3.27.7 Slutsatser

Sverige har en av de mest konkurrenskraftiga ekonomierna i världen, ett gynnsamt företagsklimat och en välfungerande offentlig förvaltning. Exportmarknaden är både stor och diversifierad och når långt utanför Europa. Sverige håller emellertid på att tappa marknadsandelar på sina exportmarknader och företagen har problem med en vikande efterfrågan på de traditionella exportmarknaderna. Traditionellt sett har en stark tillverkningsindustri utgjort basen i ekonomin. Tjänstesektorn har dock ökat i betydelse och svarar numera för ungefär 65 % av ökningen av förädlingsvärdet.

De små och medelstora företagen har god tillgång till finansiering. Endast 9 % av de små och medelstora företagen ser tillgång till finansiering som sitt största problem (EU: 15 %).

Enligt resultattavlan för innovationsunionen 2014 uppvisar Sveriges innovationssystem de bästa resultaten i EU. I syfte att ytterligare främja investeringar i FoU sänktes arbetsgivaravgiften med 10 % från och med den 1 januari 2014 för personal som arbetar inom FoU. Ett problem på innovationsområdet är att endast 10 företag svarar för 55 % av det belopp som företagen i Sverige totalt sett lägger på FoU.

För närvarande är ledtiden för att starta en verksamhet 16 dagar enligt SBA Faktablad, vilket är över EU-genomsnittet. Starttiden bör dock kunna förkortas tack vare ett nytt it-verktyg som gör det möjligt att kontrollera företagsnamn redan innan ansökan lämnas in.

⁽⁹⁾ Världsekonomiskt forum (2013), *The global competitiveness report 2013–2014*.